

Nr 193.

Av herrar **Hällgren** och **Näsgård**, om användning av proportionell valmetod vid landstingens val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

Vid 1947 års riksdag fattades definitivt beslut angående omorganisation av hushållningssällskapen. I fråga om de allmänna grunderna för hushållningssällskapens organisation beslöts att hushållningssällskaps beslutanderätt skall, i den mån den ej tillkommer sällskapets förvaltningsutskott, utövas å hushållningssällskapets sammanträden av valda ombud jämte förvaltningsutskottets ledamöter. Utseende av dessa ombud, vilka benämnas lantbruksombud, bör enligt uttalanden vid 1944 och 1947 års riksdagar obligatoriskt verkställas enligt proportionell metod.

Enligt kungl. kungörelsen med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation föreskrives, att om hushållningssällskap finner vid sammanträde ärende vara av den beskaffenhet att före avgörandet ytterligare beredning erfordras, må ärendet för sådan beredning överlämnas till särskilt utsedda personer. Om två eller flera personer utses för sådan beredning, sker valet proportionellt, därest sådant äskas i enlighet med de regler som äro uppställda för proportionellt valsätt inom landsting, kommunalstämma m. m. Enligt samma författning skall hushållningssällskaps förvaltningsutskott bestå av 11 ledamöter. Självskrivna sådana äro hushållningssällskapets ordförande, sällskapets sekreterare samt lantbruksdirektören. Av återstående 8 ledamöter utses halva antalet av hushållningssällskapet och den andra hälften av landstinget. I enahanda ordning utses minst en suppleant för varje av de icke självskrivna ledamöterna i förvaltningsutskottet. Rörande hushållningssällskapets val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet heter det, att valet skall ske proportionellt, därest sådant äskas av minst så många närvarande röstberättigade, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga närvarande röstberättigades antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Då valet sker proportionellt, skall iakttagas vad om proportionellt valsätt vid val inom landsting, å kommunalstämma m. m. är föreskrivet. Möjlighet föreligger sålunda till förrättande av proportionellt val av de 4 ledamöter jämte suppleanter i hushållningssällskapets förvaltningsutskott, som skola utses av hushållningssällskapet. Samma möjligheter föreligga emellertid inte vid val av de 4 ledamöter jämte suppleanter i hushållningssällskapets förvaltningsutskott, som skola utses av landstinget. I denna fråga yttrade departements-

chefen i Kungl. Maj:ts prop. nr 76 till 1947 års riksdag: »Man torde kunna utgå ifrån att landstingen vid val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott söka att liksom vid andra liknande val inom landstingen tillgodose olika meningsriktningar. Särskilda bestämmelser om dessa vals förrättande enligt proportionell metod synas därför icke behövliga». I såväl första som andra kammaren väcktes motioner om att landstingens val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott skulle kunna ske enligt proportionell valmetod. Det särskilda utskott, som behandlade propositionen och de i anledning därav väckta motionerna, uttalade att »angående förfaringsättet vid valet av de ledamöter, som skola utses av landstingen, vill utskottet understryka, att utskottet finner det angeläget, att landstingen vid val av ledamöter och suppleanter i sällskapets förvaltningsutskott skola söka tillse, att olika meningsriktningar och intressegrupper bliva representerade. Såsom i propositionen framhållits synes man emellertid kunna utgå ifrån att så kommer att ske vid dessa val liksom vid andra liknande val inom landstingen. Utskottet finner därför i likhet med departementschefen särskild föreskrift om att ifrågavarande val skola ske efter proportionell metod icke erforderlig och avstyrker förty de motionsvis framställda yrkandena härom». Reservation till förmån för att nämnda val inom landstingen skulle kunna förrättas proportionellt förelåg, men riksdagen biföll utskottets förslag.

Härigenom ha vi sålunda kommit i den situationen, att hälften av de valda ledamöterna och suppleanterna i hushållningssällskapens förvaltningsutskott kunna utses enligt proportionell valmetod medan den andra hälft, som skall utses av landstingen, icke får väljas proportionellt. Olika regler gälla sålunda för val av ledamöter jämte suppleanter uti en och samma styrelse.

Såsom ett exempel på hur det nuvarande valsystemet verkar kan nämnas, att inom ett landsting en gruppkonstellation av 18 landstingsmän tillsatte 3 ledamöter i hushållningssällskapets förvaltningsutskott, under det att en partigrupp på 16 landstingsmän icke tillerkändes mer än 1 ledamot. Därtill kommer att en inom länet betydande näringsgren icke erhöi någon representant inom hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Med nuvarande valsystem kan en partigrupp, som har majoritet i landstinget, tillsätta samtliga landstingsvalda ledamöter i hushållningssällskapets förvaltningsutskott.

För åstadkommande av en mera friktionsfri utveckling på det näringslivets område, som hushållningssällskapen ha att taga befattning med, synes det ur principiella och praktiska synpunkter vara riktigast, att de landstingsvalda ledamöterna och suppleanterna i hushållningssällskapens förvaltningsutskott må kunna utses efter samma proportionella valmetod som

gäller för de av hushållningssällskapet självt valda ledamöterna och suppleanterna.

I anledning av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till sådana bestämmelser, att landstingens val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott må kunna förrättas enligt proportionell valmetod.

Stockholm den 23 januari 1949.

Elof Hällgren.

Bernhard Näsgård.